

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ἀκολουθῶς καὶ εἰς σειρὰν τευχῶν τοῦ περιοδικῶ δημοσιεύονται ἀνέκδοτα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, ἀποκείμενα ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου, κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, κατ' ἀνάγκην μὴ ἐνταχθέντων ἐν ταύτῃ τῶν ἐν τῷ καταφυγίῳ τοῦ Μουσείου παραμενόντων εἰσέτι ἐγκλείστων καὶ ἐσφραγισμένων, τῶν ὁποίων ἡ δημοσίευσις θὰ γίνῃ ἐν καιρῷ. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα κατετάγησαν εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας κατηγορίας ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς των: 1) Ἐγγραφα τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης. 2) Ἐγγραφα τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον. 3) Ἐγγραφα μεταξὺ τῆς Μητροπόλεως καὶ Ἐπισκοπῶν Κρήτης ἢ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης πρὸς τοὺς Χριστιανούς. 4) Διάφορα ἄλλα ἔγγραφα. Τὰ ἔγγραφα συνοδεύουν ὀλίγα σημειώματα πρὸς διασάφησιν καὶ κατανόησιν τοῦ περιεχομένου. Ἐλήφθη φροντὶς, ὅπως ἡ μεταγραφὴ γίνῃ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας δυνατῆς ἐπιμελείας. Εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὑπογραφῶν τῶν Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν, ἡ ὁποία παλαιογραφικῶς, ὡς εἶναι γνωστόν, παρουσιάζει οὐσιαστικὰς δυσχερείας, πρὸς ἀποφυγὴν ἐσφαλμένων ἀναγνώσεων ἀναγράφονται μόνον αἱ ἀσφαλῶς ἀναγινωσκόμεναι ἢ ἄλλοθεν μαρτυρούμεναι, ἐν ἀμφιβολίᾳ παραλειπομένων τῶν ὀνομάτων Μητροπόλεων ἢ Μητροπολιτῶν ἢ σημειουμένου ἐρωτηματικοῦ.

Ἡ δημοσίευσις τῶν ὡς ἄνω ἔγγράφων ἐκρίθη ἐπιβεβλημένη, καθ' ὅσον ἐλάχιστα μέχρι σήμερον, καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς Μονὰς ἀφορῶντα, σχετιζόμενα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης ἐδημοσιεύθησαν. Ἡ συμβολὴ τούτων διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν καταλόγων τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων Κρήτης, διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ τῆς σχέσεως ταύτης πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, διὰ τὴν διερεύνησιν τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐφηρμόζετο ἐν Κρήτῃ ἡ ἰσχύουσα Νομολογία τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀναμφισβητήτως οὐσιαστικὴ.

Τὸ ἀρχαιότερον τῶν δημοσιευομένων ἔγγράφων χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1742 καὶ ἐπὶ Μητροπολίτου Γερασίμου Λετίτζη. Ἀνάγονται ὅθεν τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἀνόδου τούτου εἰς τὸν

θρόνον ἀρξαμένην περίοδον, ἣ ὁποία, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν ἀνώμαλον καὶ τεταραγμένην ἀπὸ τοῦ 1645 καὶ ἐντεῦθεν, καθ' ἣν ἀνῆλθον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν θρόνον 11 Μητροπολίται, οἱ πλεῖστοι παραιτηθέντες ἢ καθαιρεθέντες μετὰ ὀλιγοχρόνιον ἀρχιερατείαν*, χαρακτηρίζεται ὡς ἡρεμωτέρα καὶ μὲ σταθερώτερον ὄυθμόν.

Α'. ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΡΗΤΗΣ

1

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιου Β' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης, ἐπιτίμιον κατὰ τῶν κληρονόμων Μανιοῦ Δουλφῆ ὡς δυστροπούντων χρεωστῶν τοῦ Ἐπισκόπου Χερρονήσου Νεκταρίου. (Σεπτέμβριος τοῦ 1742).

*Αριθ. Χειρ. Μ. Η. 31. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,36×0,32 μ. Ἄνευ τμήσεων τοῦ χάρτου καὶ περιλήψεως. Διατήρησις καλή.

† Παΐσιος¹ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερῶτατε Μητροπολίτα Κρήτης², ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε πάσης Εὐρώπης ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ, ἐντιμότετοι κλη|ρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ χρήσιμοι ἄρχοντες καὶ προεσιῶτες τῆς πολιτείας ταύτης, χάρις εἶη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ. |

Ὁ Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος χερρονήσου, καὶ συναδελφὸς ὑμῶν κυρ Νεκτάριος³, ἀνέφερεν ἡμῖν, ὡς εἶχε λαβεῖν ἀπὸ δανείου δι' ὁμολογίας | παρὰ τοῦ θανόντος Μανιοῦ ὀνόματι δουλφῆ τοῦπίκλην⁴ ἱκανὴν ποσότητα ἄσπρων, ἅτινα μετὰ θάνατον ἐκείνου ἀναδεξάμενος ὁ γεῶργ(ο)ς | πενθερὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων ὀρφανῶν ἐκείνου τέκνων δι' ἰδίας αὐτοῦ χρεωστικῆς ὁμολογίας ἐνυπογράφου τε, καὶ ἔμμαρτύρου, | καὶ ὑποσχόμενος κυβερνησαίτε, καὶ πληρῶσαι ταῦτα ἐκ τῆς ἀπολειφθείσης περιουσίας τοῦ θανόντος, ἐπλήρωσε μὲν ἄχρι τοῦδε πρὸς τὴν ἀρ | χιερωσύνην αὐτοῦ μέρος τοῦ χρέους τούτου μένουσι δὲ εἰσέτι χρεωστούμενα ἀπὸ τῆς ὅλης ποσότητος ἑκατὸν τεσσαρά-

*) Πβλ. Ποίημα Παύλου Πρεσβυτέρου «Χριστ. Κρήτη» Α' σ. 390 στιχ. 51-53 :

κι' ἀκόμη κι' ἄλλοι ἀρχιερεῖς ἤλθανε ἔδω σὴν Κρήτη,
ὅμως ὅλοι περάσασι θλιμμένοι τὴν ζωὴ τους,
μὲ κόπους καὶ μὲ βάσανα . . .

Κατ' ἀντίθεσιν, κατὰ τὴν ἀπὸ Λετίτζη μέχρι Γερασίου Παρδάλη περίοδον, διπλασίαν τῆς προηγηθείσης, ἐχρημάτισαν Μητροπολίται μόλις πέντε καὶ ἐκ τούτων οὐδεὶς καθηρέθη.

κοντα ὀκτώ γρόσια, ἄτινα | οὐ θέλει πληρῶσαι πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ δυσ-
τροπῶν, καὶ διαστρέφων ἐπὶ ματαίαις προφάσεσι, σπεύδει παντὶ τρόπῳ
ἀδικῆσαι τὴν θεοφιλίαν | αὐτοῦ ἐν ἀδιακρισίᾳ, καὶ ἀθεοφοβίᾳ μεγί-
στη, ὡς ἔγνωμεν, καὶ ἐβεβαιώθημεν ἤδη παρὰ τῆς σῆς ἱερότητος· τού-
του χάριν γράφοντες | ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς
ἱεροτάτων μ(ητ)ροπολιτῶν, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι)
ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλεῖ | τουργῶν, ἵνα, ὁ διαληφθεὶς
γεῶργος ἐὰν μὴ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι, καὶ ἰδεῖν τὸ παρὸν συνοδικὸν ἡμῶν
γρᾶμμα παύσῃται πάσης τε, καὶ παντοίας | ματαίας προφάσεως, καὶ
στρεψοδικίας, καὶ οὐ κυβερνήσῃ, καὶ πληρώσῃ πρὸς τὸν ρηθέντα Θεο-
φιλέστατον ἐπίσκοπον χερῶν ἡσού, καὶ συνα | δελφὸν ἡμῶν κυρ Νε-
κτάριον τὸ εἰρημένον δίκαιον αὐτοῦ σῶν, καὶ ἀνελλιπὲς ἐκ τῆς ὑπολει-
φθείσης περιουσίας τοῦ θανόντος γαμβροῦ | αὐτοῦ μανιοῦ, καὶ οὐκ
ἐξισωθῆ μετὰ τῆς θεοφιλίας αὐτοῦ χριστιανικῶς περὶ τούτου, κατὰ
τὴν περίληψιν τῆς χρεωστικῆς αὐτοῦ ὁμο | λογίας, καὶ κατὰ τὸ δίκ-
καιον, ἀλλὰ δυστροπήσῃ καὶ αὐθις, καὶ παρακούσῃ, καὶ ἐάσῃ τοῦτον
ἠδικημένον, ὡς προφανῆς διεστραμ | μένος καὶ κακώτροπος, ἀφωρι-
ρισμένος εἶη⁵ ἀπὸ θ(εο)ῦ κ(υρίο)υ παντοκράτορος, καὶ κατηραμένος
καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον | ἄλυτος· καὶ πέτραι, καὶ ὁ σίδη-
ρος λυθῆσονται, αὐτὸς δὲ οὐδαμῶς· κληρονομήσειε τὴν λέπραν τοῦ
Γιεζί⁶, καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα· | στένων εἶη, καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς
γῆς, ὡς ὁ Κάϊν· ἢ ὀργὴ τοῦ Θ(εο)ῦ εἶη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ
προκοπὴν οὐ μὴ ἴδοι πώποτε ἐφ' οἷς | δουλεύει· ἔχοι δὲ καὶ τὰς ἀράς
τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων π(ατέ)ρων, τῶν ἐν
Νικαίᾳ, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων | συνόδων, καὶ ἔξω τῆς τοῦ Χ(ρι-
στο)ῦ ἐκκλησίας, μηδεὶς ἐκκλησιάσῃ αὐτόν, ἢ ἀγιάσῃ, ἢ θυμιάσῃ, ἢ
ἀνίδωρον αὐτῷ δῶ, ἢ συμφάγη, ἢ | συμπίη, ἢ συνδουλεύσῃ, ἢ ἔλως
ἀναστραφῆ, καὶ χαιρετίσῃ, ἢ μετὰ θάνατον θάψῃ ἐν βάρει ἀργίας,
καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ ἐξ ἀποφάσεως: αψμβψ: ι

Ἐν μηνὶ Σεπτε(μβρί)ῳ ἰνδ(ικτιῶνο)ς ς :-

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος	† ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ
† ὁ Νικομηδείας Θεόκλητος	† ὁ Τορνόβου Ἀνθιμος
† ὁ Νικαίας Καλλίνικος	† ὁ Προύσης (;) Καλλίνικος (;)
† ὁ Χαλκηδόνας Καλλίνικος	† ὁ Νεοκαισαρείας Διονύσιος
† ὁ Κρήτης Γεράσιμος	† ὁ Σερρῶν Γαβριήλ

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ :

¹⁾ Ὁ Παῖσιος Β' ἐπατριάρχευσε τὸ β' ἀπὸ 1740 μέχρι 1743: πβλ. Μ α -
ν ο υ ἢ λ Γ ε δ ε ῶ ν, Πατριαρχ. Πίνακες σ. 635.

²⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ Γερασίμου Λετίτζη, χρηματίσαντος μητροπολίτου

ἀπὸ τοῦ 1725 μέχρι 1755 : πβλ. *Τωμαδάκη*, Ἐλεγχος τῶν ἐν Κρήτῃ ἀρχιερατευσάντων ἐπὶ Τουρκοκρατίας (1645-1898), ΕΕΚΣ Γ' σ. 123 κέξ., ἔνθα καὶ ἄλλαι σχετικαὶ παραπομπαί, καὶ *Κριαρᾶ*, Ἱστορικὰ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, «Ἑλληνικά» Η' σ. 116. Ἡ ὑπέροχος μορφή καὶ δραῖσις τοῦ ὄντως ἀθλήτου τούτου Ἱεράρχου καὶ ἡ μετὰ τῆς ἀρχιερατείας τούτου συνδεομένη ἱστορία τῶν ἐκ λησιαστικῶν πραγμάτων ἐν Κρήτῃ καὶ ἰδίᾳ τῆς Μητροπόλεως θὰ διαφωτισθοῦν διὰ τῆς δημοσιεύσεως πολλῶν ἐγγράφων κατακεχωρισμένων εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Ἡρακλείου. Ἐκ τούτων ἀντλοῦντες ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν ἔνταῦθα τὰ ἀκόλουθα : Ἀναφέρεται ἐν ἀναφορᾷ συνελεύσεως κλήρου καὶ προεστῶν τῶν ἐπαρχιῶν Ἀνατολικοῦ Διαμερισματος Κρήτης τοῦ 1730, δι' ἧς ὑποβάλλεται ἡ παράκλησις, ὅπως ἀνατεθοῦν τὰ καθήκοντα Διερχμηνέως καὶ Γραμματικοῦ τῆς Πόρτας εἰς τὸν ἱατρὸν Στέφανον, ὡς ἀποδεχθέντα μικροτέραν—3 ἀντὶ 4 κατ' ἄτομον παράδων—ἀμοιβὴν (Κῶ δ. Τ. Α. Η. 62 σ. 201). Ἐπίσης ἀναφέρεται ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1742 (Κῶ δ. Τ. Α. Η. 171 σ. 119) ὡς ἐπιτυχῶν τὴν ἔκδοσιν ἀδείας τοῦ Διοικητοῦ Χάνδακος Κιοπρουλῆ Ζαδὲ Χατζῆ Ἀχμέτ Πασᾶ, συγγενοῦς τοῦ Πορθητοῦ τοῦ Χάνδακος, ἐπιδιορθώσεως πολλῶν ὀνομαστὶ ἀναφερομένων ἐκκλησιῶν τῆς περιφερείας Μητροπόλεως καὶ Ἐπισκοπῆς Κνωσοῦ. Διὰ τὰς ἐπιμόνους ἐνεργείας τοῦ πρὸς ἀπόκτησιν ἰδίου Ναοῦ ἐν Χάνδακι, τοῦ μικροῦ Ἀγ. Μηνᾶ, ὡς καὶ διὰ τὸν μακρὸν ἀγῶνά του πρὸς ἐξασφάλισιν τούτου παρὰ πᾶσαν ἀντίδρασιν τῶν Σιναϊτῶν πβλ. Ἀρχιμ. Τιμ. Βενέρη, Ποίημα Παύλου Πρεσβυτέρου, «Χριστ. Κρήτη» Α' σ. 379 κέξ. Πολλὰ ἐγγράφα τοῦ Τ. Α. Η. μαρτυροῦν, ὅτι ὁ ἀγὼν οὗτος ἐσυνεχίσθη μέχρι πέρας τῆς ἀρχιερατείας του.

*) Περὶ τοῦ Χερρονήσου Νεκταρίου καὶ τοῦ ἐπὶ εἰκόνας Γ. Καστροφύλακος, ἔνθα ἀναφέρεται, ἱαμβείου πβλ. *Τωμαδάκη*, αὐτ. σ. 138. Ἐπίσης ἀναφέρεται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι ὑπ' ἀριθ. 62 ἐγγράφῳ τοῦ Τ. Α. Η. Ἐξ ἄλλου ἐγγράφου τοῦ ἀρχείου (Τ. Α. Η. ἀριθ. 76 σ. 72) τοῦ ἔτους 1748 πληροφοροῦμεθα τὴν ἐκ Σίφνου καταγωγὴν του ἐκ πατρὸς Ἀντωνίου καὶ ὅτι ἀπέθανεν ἐν τῇ παρὰ τὸ χωρίον Ἀγ. Βασίλειος Πεδιάδος Μονῇ τῆς Σπηλαιωτίσεως.

4) Τὸ ὄνομα Μανιὸς (=Μανώλης) ἀκούεται μέχρι σήμερον ἐν Κρήτῃ, καίτοι σπανιώτερον τῶν Μάνος καὶ Μανός. Τὸ ἐπώνυμον Δουλφῆς ἀναμφισβητήτως εἶναι ἐνετικῆς προελεύσεως, ἐκ τοῦ Dolfin καὶ Delfino, διασφύζεται δὲ ὑπὸ τὸν τύπον : Δουλφάκης (Δαφνὲς Μαλεβιζίου). Ἦτο γνωστὸς ἐμπορευόμενος, κατοικῶν πάλαι—ὡς μᾶς πληροφορεῖ ἐγγράφον τοῦ Τ. Α. Η. (ἀριθ. 103 σ. 125)—ἐν Νάξῳ, συνεταιρικῶς δὲ ἐργαζόμενος μετὰ τινος Χατζῆ Γεωργάκη μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν του ἐν Χάνδακι. Ἐναντίον τοῦ τελευταίου τούτου ἐγείρουσιν ἀγωγὴν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποθανόντος Μανιοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐν τῷ ἔξωθι τῆς Ῥεθύμνης γνωστῷ Τεκὲ συγκροτηθέντος ἐν ἔτει 1769 Ἱεροδικαστηρίου λόγῳ ὀφειλῆς. Πληροφορούμεθα οὕτω τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τῷ δημοσιευμένῳ ἐγγράφῳ ὡς ἀνηλίκων ἀναφερομένων τέκνων τοῦ Δουλφῆ : Γεώργιος, Νικόλαος καὶ Ἀνεζίνα. Ὁμοίως ἀναφέρεται μετὰ τῶν ἀφιερῶτων τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ μικροῦ Ἀγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου κατὰ τὸ ἔτος 1737, ὡς ἀφιερῶσας μίαν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Τίτου καὶ τῶν μαρτυριῶν αὐτοῦ καὶ μίαν ἀργυρᾶν κανδύλαν (πβλ. «Κρητικὸς Λαὸς» 1909, Ἰούλιος σ. 83, Μάϊος σ. 116 καὶ Γεωργ. Συλαμιανάκη, Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς, Ἡράκλειον 1939, σ. 146 καὶ 151).

5) Ἐπιτίμια κατὰ τῶν δυστροπούντων νὰ πληρώσουν τὰ ὀφειλόμενα, μά-

λιστα εἰς ἱερωμένους ἢ ἱερά καθιδρύματα, εἶναι συνήθη καὶ χρησιμοποιοῦνται τρόπον τινα ὡς ἀποτελεσματικὰ ἐξώδικα μέσα. Ὁ τύπος τῶν ἐπιτιμίων τούτων εἶναι σχεδὸν στερεότυπος, μὲ μικρὰς μόνον παραλλαγὰς κατὰ τὰς ἐκάστοτε περιπτώσεις καὶ περιστάσεις.

*) Εἶναι γνωστὴ ἡ βιβλικὴ ἱστορία τοῦ ὑπηρέτου τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου, ὅστις ἐγένετο λεπρὸς διὰ κατάρα, τοῦ κυρίου του, διότι ἐχρηματίζετο εἰς βάρος τῶν δωρεὰν ὑπὸ τοῦ προφήτου ἱωμένων (πβλ. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαίδεια τόμ. Η' σ. 368).

2.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Θεοδοσίου πρὸς τοὺς κληρικούς καὶ τὸ λοιπὸν χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς Ἐπισκοπῆς Ἱερᾶς διὰ τὴν καταβολὴν τοῦ φιλοτίμου πρὸς τὸν κατασταθέντα Ἐπίσκοπον Θεόφιλον. (Μάρτιος τοῦ 1773).

Ἀριθ. Χειρ. Μ. Η. 32. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,60×0,43 μ. Ἀνισοι τμήσεις κατὰ τὰς κάτω γωνίας. Μικραὶ φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα πτύξεως. Ὅπισθεν: 1773 Θεοδόσιος.

† Θεοδόσιος¹ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἐντιμώτατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ἱερᾶς, καὶ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρίων² χρήσιμοι | προεστῶτες καὶ γέροντες, καὶ λοιποὶ χριστιανοὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, τέκνα ἐν κ(υρί)ῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη | παρὰ Θεοῦ, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις. . . Συνήθεια ἐπικρατεῖ ἐκκλησιαστικὴ ἀνεκαθεν βεβαιωμένη οὕσα καὶ ὑπὸ | τῆς κραταιᾶς βασιλείας διὰ τῶν διδομένων ἐκάστῳ τῶν ἀρχιερέων βασιλικῶν προσκυνητῶν ὁρισμῶν, ὅπως οἱ Ἱερεῖς ἐκάστης ἐπαρχίας | παρέχῃσι πρὸς τὸν ἀρχιερέα αὐτῶν ἐν χωριστὸν εἰσόδημα, φιλότιμον ὀνομαζόμενον τὸ ὁποῖον καὶ ὅταν ἀποκατασταθῇ | νέος ἀρχιερεὺς εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν, ὅλοι οἱ ἐν αὐτῇ διατελοῦντες Ἱ[ερεῖς] προσφ[έρουσι] εὐγνωμόνως δεικνύοντες τὴν | ὀφειλομένην εὐπειθειαν, καὶ συνδρομήν, καὶ παραμυθίαν τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθούτων ἐξόδων τῆς νέας ἀρχιερατείας. | Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ κατέστη ἤδη γνήσιος καὶ κανονικὸς ἀρχιερεὺς, ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἱερᾶς, | ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κύρ Φιλόθεος³, καὶ ἐπεφορτίσθη τὰ ἀποκείμενα τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ βάρη, καὶ | χρέη, καὶ εὗρίσκειται εἰς ἀνάγκην καὶ στενοχωρίαν, διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ αὐτόθι Ἱερεῖς καὶ Ἱερομόναχοι πρέπει νὰ προσφέρωσι | πρὸς τὴν θεοφιλίαν αὐτοῦ, τὸ εἰρημένον ἐκκλησιαστικὸν εἰσόδημα, καὶ δικαίωμα τοῦ φιλοτίμου⁴ μετ' εὐπειθείας καὶ εὐγνωμοσύνης. | Διὸ καὶ γράφοντες διὰ τοῦ παρόν-

τος συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, καὶ ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῶν ἡμῶν | ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐντελλόμεθα ὑμῖν τοῖς αὐτόθι εὐρισκομένοις Ἱερεῦσι καὶ Ἱερομονάχοις, ὅπως ἐρχομένου εἰς τὰ αὐτόθι τοῦ ρηθέντος | νέου ἀρχιερέως ὑμῶν Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἱερᾶς, καὶ συναδελφοῦ ἡμῶν κὺρ Φιλοθέου, ἀφ' οὗ ὑποδεχθῆτε τὴν αὐτοῦ θεοφιλίαν μετὰ | τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ δεξιώσεως καὶ εὐλαβείας, νὰ προσφέρετε καὶ νὰ δώσετε ἕκαστος εὐπειθῶς καὶ εὐγνωμόνως τὸ εἰρημένον | ἐκκλησιαστικὸν δικαίωμα τοῦ φιλοτίμου κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν, εἰς παραμυθίαν τῶν ἀφικομένων τῇ | θεοφιλίᾳ αὐτοῦ χρεῶν¹. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος ἐξ ὑμῶν τολμήσῃ νὰ φανῆ ἐναντίος εἰς τὴν δόσιν τοῦ συνηθισμένου | τούτου ἐκκλησιαστικοῦ δικαιώματος, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλλαζών, καὶ φιλάδικος, καὶ ἀνυπότακτος τῷ ἀρχιερεῖ αὐτοῦ ἀργὸς μένη | πάσης Ἱεροπραξίας, καὶ ἐστερημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος. Ὑμεῖς δὲ πάντες ποιήσατε ὡς γράφομεν | καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, Ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θ(εο)ῦ χάρις μετὰ τῆς παρ' ἡμῶν εὐχῆς καὶ εὐλογίας εἴῃ πᾶσιν ὑμῖν : « ἀπογοφ : »

Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ ἰνδ(ικτιῶνος) ς Γ' :-

† ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος	† ὁ Μεσημβρίας Μακάριος
† ὁ Κυζίκου Γεράσιμος	† ὁ Δρύστρας Παρθένιος
† ὁ Νικομηδείας Νικηφόρος	† ὁ Βάρνης Νεόφυτος
† ὁ Νικαίας Ἀνθιμος	† ὁ Σεραφεῖμ
† ὁ Χαλκηδόνης Παρθένιος	† ὁ Οὐζίτζης (;) . . . Ἰωακείμ
† ὁ Δέρκων Ἀνανίας	† ὁ Σαμακόβου Νεόφυτος
† ὁ Φιλιππουπόλεως Σαμουήλ	† ὁ . . . ὄβου (;) Ἀνανίας
† ὁ Ἀγκύρας Ἀνθιμος	† ὁ Ἀγαθουπόλεως Νεόφυτος

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ :

¹) Ὁ Θεοδόσιος ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ 16 Ἀπριλίου 1769 μέχρι 16 Νοεμβρίου 1773 (Γ ε δ ε ῶ ν, Π.Π. σ. 661). Οὕτω ὑπογράφει τὸ ἔγγραφο τοῦτο κατὰ μῆνα Μάρτιον, ἐνῶ τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἐκδοθὲν ἐπόμενον ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σαμουήλ.

²) Ὁ ἱερομόναχος Φιλόθεος ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Ἱερᾶς ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Συνόδου εἰς διαδοχὴν τοῦ καθαιρεθέντος Ἱερεμίου—βλ. τὴν πρᾶξιν καθαιρέσεως ἐν Μητρ. Σά ρ δ ε ω ν Γ ε ρ μ α ν ο ῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης σ. 31—τὴν 30ὴν Δεκεμβρίου 1773—τὸ Ὑπόμνημα Ἐκλογῆς του βλ. αὐτ. σ. 32—καὶ τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἀγγελτήριον ἀποτελεῖ τὸ ἀκολούθως δημοσιευόμενον ἔγγραφο. Ἐκ τούτου γεννᾶται εὐλογος ἢ ἀπορία, πῶς τὸ κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐκδοθὲν παρὸν συνοδικὸν γράμμα ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Φιλοθέου ὡς ἤδη κατασταθέντος Ἐπισκόπου Ἱερᾶς καὶ ἀναγνωρίζει αὐτῷ τὸ δικαίωμα τῆς εἰσπράξεως τοῦ «φιλοτίμου». Ἐπειδὴ ἡ ἔκδοσις τοιοῦτου ἔγγραφου προϋποθέτει ἤδη γενομένην ἐκλογὴν, δύναται νὰ ὑπο-

τεθῆ, ὅτι ἐγένοντο δύο ἐκλογαί, τῆς πρώτης τούτων κριθείσης δι' ἀγνώστους εἰς ἡμᾶς λόγους ἀκύρου. Πόθεν κατήγετο ὁ Φιλόθεος δὲν εἶναι γνωστόν, ὡς ἐξάγεται ὁμως ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Ὑπομνήματος Ἐκλογῆς: «*ἄτε μὴ δυνηθέντος (τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης κύρ Ζαχαρίου) ἐκείσε εὐρεῖν πρόσωπον ἱκανὸν εἰς διοίκησιν τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης*» καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἔγγραφῳ λεγομένου, ὅτι ὁ Ζαχαρίας εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἐκλογὴν εἰς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν, δι' ὃ «*φροντὶς κατεβάλλετο εὐρεθῆναι πρόσωπον ἄξιον*», οὗτος δὲν διέμενε ἐν Κρήτῃ οὐδὲ κατήγετο, φαίνεται, ἐκ ταύτης. Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται, ὁ Φιλόθεος ἐψηφίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐχὶ κατ' αἵτησιν τοῦ Κρήτης Ζαχαρίου (οὕτω ὁ *Τωμαδάκης*, αὐτ. σ. 148, ὅστις ὑπαινίσσεται ἀχαριστίαν διὰ τὴν ὑπὸ τούτου ὑπογραφὴν τῆς κατὰ τοῦ Μητροπολίτου δριμείας πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀναφορᾶς τοῦ 1777), ἀλλὰ κατὰ συνοδικὴν ἐκλογὴν καὶ προτίμησιν.

*) Ἐνταῦθα γίνεται λόγος μόνον περὶ τοῦ «φιλοτίμου», τούτέστι περὶ τοῦ κατ' ἔθος ὑπὸ τῶν κληρικῶν—ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν λαϊκῶν—προσφερομένου εἰς τὸν ἐνθρονιζόμενον ἀρχιερέα δώρου «*εἰς φιλοτιμίαν*», χαρακτηριζομένου ὡς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος καὶ δικαιώματος, καὶ οὐχὶ περὶ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Ἐπισκόπου εἰσοδημάτων περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀγγελτηρίῳ, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῷ προσεχῶς δημοσιευθησομένῳ ὑπ' ἀριθ. 9.

4) Συνήθως ἡ ἀνοδος εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον εἶχεν ὡς ἐπακόλουθον δημιουργίαν χρεῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων δαπανῶν.

3.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σαμουήλ¹ πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸ λοιπὸν χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς Ἐπισκοπῆς Ἱερᾶς, ἀγγελτήριον τῆς ἐκλογῆς καὶ καταστάσεως τοῦ νέου Ἐπισκόπου Φιλοθέου. (Δεκέμβριος τοῦ 1773).

Ἀριθ. Χειρ. Μ. Η. 33. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,57×0,46 μ. μὲ τμήσεις ὀρθογωνίας ἐκατέρωθεν τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου. Καλὴ καταστασις διατηρήσεως. Ὅπισθεν: *Σοφρώνιος* (ἔσβησμένον) *Σαμουήλ 1773*.

† *Σαμουήλ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

† *Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς Ἐπισκοπῆς Ἱερᾶς τῆς ὑποκειμένης τῇ ἁγιωτάτῃ μ(ητ)ροπόλει Κρήτης, καὶ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς μετὰ πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χωρίων τε καὶ μοναστηρίων χρήσιμοι γέροντες, καὶ προεστῶτες, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἶη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις. Γνωστόν ὑμῖν ἔστω, ὅτι ἐπειδὴ ὁ προαρχειρατεύσας ἐν ὑμῖν Ἱερεμίας καθαιρέσει παντελεῖ καθυπεβλήθη διὰ συνοδικῆς διαγνώσεως, ὡς οὐ μόνον φθορεὺς τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, ἀλλὰ καὶ δραπέτης ἀναφανείς, καὶ καταφρονήσας τοῦ λογικοῦ τούτου ποιμνίου ἐναντίον τῶν θείων καὶ Ἱερῶν κανόνων καὶ ἐπομένως ἔμεινε ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη*

χωρὶς γνησίου ποιμένος καὶ ἀρχιερέως³. Διὰ τοῦτο | ἀξιῶσει τοῦ
 μ(ητ)ροπολίτου καὶ κυριάρχου τῆς αὐτόθι ἐπισκοπῆς ἱερωτάτου μ(ητ)ρο-
 πολίτου κρήτης, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ τῆς | ἡμῶν μετριότητος κύρ ζα-
 χαρίου⁴; διὰ γράμματος αὐτοῦ ἀναθεμένον τῇ κοινῇ μητρὶ καθ' ἡμᾶς
 τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία τὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποκαταστάσεως ἐν
 αὐτῇ νέου | ἐπισκόπου⁴, φροντὶς κατεβάλλετο εὐρεθῆναι πρόσωπον
 ἀξιον καὶ ἱκανὸν εἰς διοίκησιν τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, καὶ πνευματικὴν
 ἐπίσκεψιν τοῦ λογικοῦ τούτου ποιμνίου. | Καὶ δὴ ψήφων κανονικῶν
 γενομένων ἐν τῷ Ἱερῷ ναῷ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος γεωρ-
 γίου μετοχίῳ τοῦ παναγίου καὶ ζωοδόχου τάφου ὑπὸ τῶν παρευρεθέν-
 των | συναδελφῶν ἀρχιερέων κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν,
 ἐξελέγη ὁ ὀσιώτατος ἐν Ἱερομονάχοις κύρ φιλόθεος, ἀνὴρ τίμιος, καὶ
 ἀξιός, καὶ θεοσεβής, | καὶ εὐλαβής, Ἱεροπρεπής τε καὶ κόσμιος ἐν τε
 τῷ σωματικῷ καταστήματι, καὶ τοῖς ψυχικοῖς ἡθεσιν, εὐπαιδευσία τε
 τῇ καθηκούσῃ, καὶ μαθημάτων στολῇ κεκοσμη | μένος, καὶ Ἱερῶν
 γραμμάτων ἀσκήσει ἐνησκημένος, καὶ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸ ἀγγελικὸν
 ἠμφιεσμένος σχῆμα, καὶ βίον κατάλληλον ἐπιδεικνύμενος, καὶ γνω-
 στός | ὑπάρχων, καὶ δόκιμος, καὶ Ἱκανός εἰς τὸ ποιμᾶναι εὐσεβῶς
 καὶ θεαρέστως τὸ λογικὸν τοῦτο ποίμνιον, καὶ εἰς νομὰς σωτηρίους
 ποδηγετεῖσαι τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος. Οὗτος | τοιγαροῦν διὰ τῆς χά-
 ριτος τοῦ παναγίου, καὶ ζωοποιοῦ, καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος ἀρχιε-
 ρεὺς ἐχειροτονήθη ἐνταῦθα, καὶ ἐπίσκοπος κατεστάθη τῆς αὐτόθι ἐπι-
 σκο | πῆς γνήσιος, καὶ νόμιμος, καὶ κανονικός, καὶ κύριος πάντων
 τῶν προσόντων αὐτῇ κτημάτων, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων· ὅστις καὶ
 ἐρχόμενος αὐτόθι ἤδη εἰς ἀπό | λανσιν καὶ πνευματικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ
 ἐμπιστευθέντος αὐτῷ λογικοῦ τούτου ποιμνίου. Τούτου χάριν γρά-
 φοντες διὰ τοῦ παρόντος συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς | Ἱερωτάτων
 ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν
 ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, εὐχόμεθα, καὶ εὐλογοῦμεν ὑμᾶς ἀπαξά-
 παντας τοὺς χρι | στιανοὺς τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἱερωμένους καὶ λαϊ-
 κούς, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, νέους καὶ γέροντας, καὶ ἐντελλόμεθα
 ὑμῖν, ὅπως ἐρχόμενον ἤδη αὐτόθι τὸν | διαληφθέντα νέον ἐπίσκοπον
 ὑμῶν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἱερᾶς, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὸν
 ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κύρ φιλόθεον, ὑποδεχθῆτε | μετὰ τῆς
 προσηκούσης τιμῆς, καὶ δεξιώσεως, καὶ εὐλαβείας, καὶ γινώσκοντες αὐ-
 τὸν γνήσιον πνευματικὸν ὑμῶν ποιμένα, καὶ κηδεμόνα, καὶ φροντιστὴν
 τῆς | ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας, διευλαβῆσθε καὶ ὑποτάσσησθε κατὰ τὸ
 πρέπον καὶ δίκαιον, καὶ παρέχητε εὐγνωμόνως τῇ αὐτοῦ θεοφιλίᾳ
 πάντα τὰ συνήθη | ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα, καὶ δικαιώματα, φιλό-

τιμα δηλονότι, κανονικά, πανηγύρεις, ζητείας, και εἴτι ἄλλο σύνηδες τῷ τόπῳ, συντρέχοντες και βοη | θοῦντες αὐτῷ. ἐν πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις αὐτοῦ ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις και ὑποθέσεσιν· εὐλογος γὰρ και πρόπουσα και ἀναγκαία ὑπάρχει ἢ παρ' ὑμῶν | τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων συνδρομή και βοήθεια, ὅσα τὰ μέλη πρὸς τὴν ἑαυτῶν κεφαλὴν ὑπουργεῖν και συνεογεῖν διετάχθησαν. ὅπως εὐρῶν | ἀνεσιν εἰς τὰ ἄπερ ἐπεφορτίσθη παλαιὰ χρέη τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, ποιμάνη ὑμᾶς θεοφιλῶς και θεαρέστως, εὐχόμενος ἀδιαλείπτως ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς | κύριον. ὅστις ἀναδεξάμενος τὰς δεήσεις ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς θυμιάμα εὐῶδες ἐνώπιον αὐτοῦ ἀντικαταπέμψοι ὑμῖν τὸ ἄπειρον αὐτοῦ ἔλεος ἀνωθεν | ἐκ τῶν ἀκενώτων αὐτοῦ θησαυρῶν και δώοι ὑμῖν τε και τοῖς τέκνοις ὑμῶν τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀβραάμ, Ἰσαάκ, και Ἰακώβ, και πληθύνοι και αὐξήσοι τὰ | ὑπάρχοντα, τοὺς οἴκους, και κτήματα ὑμῶν, και τελευταῖον ἀξιῶσοι πάντας ὑμᾶς και τῆς αἰωνίου ζωῆς, και αἰδίου μακαριότητος· οὗ ἡ χάρις μετὰ τῆς παρ' ἡμῶν εὐχῆς και εὐλογίας εἴη πᾶσιν ὑμῖν· *ω αφογω ω*.

Ἐν μηνὶ δεκεμβ: ἰνδ(ικτιῶνο)ς ζης: -

† δ Ἐφέσου Μελέτιος	† δ Χαλκηδόνος Παρθένιος
† δ Ἡρακλείας Μεθόδιος	† δ Δέρκων Ἀνανίας
† δ Κυζίκου Γεράσιμος	† δ Θεσσαλονίκης Δαμασκηνός
† δ Νικομηδείας Νικηφόρος	† δ
† δ Νικαίας Ἀνθιμος	

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ :

¹⁾ Ὁ Σαμουήλ Χαντζερῆς ἐπατριάρχευσε τὸ β' ἀπὸ 17 Νοεμβρίου 1773 μέχρι 24 Δεκεμβρίου 1774 (Γ ε δ ε ὠ ν, Π.Π. σ. 663).

²⁾ Ἀπὸ τὴν πρᾶξιν : αθαιρέσεως τοῦ Ἐπισκόπου Ἰερᾶς Τερεμίου (Σ ἄ ρ δ ε ω ν, αὐτ. 31) πληροφοροῦμεθα ἀναλυτικώτερον περὶ τῶν ἐνταῦθα ἐν περιλήψει ἐκτιθεμένων λόγων τῆς καθαιρέσεως: «ἐπειδὴ τοιγαροῦν ὡς ἔγνωμεν και ἐβεβαιώθημεν ὁ χρηματίας ἐπίσκοπος Ἰερᾶς κακοἰεραμίας, ἀντὶ ποιμένος μισθωτὸς και κλέπτης ἀναφανείς, οὐ μόνον διήρπασε και κακῶς διέδωκε τὰ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης κτήματα, ἀλλὰ και τοῦ λογικοῦ ἐκείνου ποιμνίου καταφρονήσας ὁ θεοσυγῆς, οἷά τις μαστιγίας ἐδραπέτευσε και κατέλιπε τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην ἀπροσιάτητον και ἀνεπίσκεπτον, καταψευσάμενος τῶν ἰδίων ἐπαγγελιῶν, ὡς ὑπὲρ τοῦ ποιμαίνειν θεαρέστως τὸ λογικὸν ἐκεῖνο ποίμνιον πρὸς Θεὸν ἐποιήσατο . . . ». Ὁ Σάρδεων ὀρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι ὁ τόπος ἐνθα κατέφυγε δραπετεύσας εὐρίσκετο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμου, ἀφοῦ τὸ ἔγγραφο καθαιρέσεως ἀπευθύνεται και πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σάμου και Ἰκαρίας.

³⁾ Περὶ τοῦ μητροπολίτου Ζαχαρίου Μαριδάκη (1769-1786) βλ. Τ ω μ α δ ἄ κ η, αὐτ. σ. 125 και Σ ἄ ρ δ ε ω ν, αὐτ. σ. 10. Ὁ ἀπὸ Λιτῆς και Ῥεντίνης ἐπίσκοπος—ἡ Λιτὴ και ἡ Ῥητίνη ὑπῆρξαν ἀρχαῖαι πόλεις τῆς περιοχῆς Θεσσαλονίκης—γενόμενος μητροπολίτης Κρήτης Ζαχαρίας ἀναφέρεται και ἐν τῷ βερατίῳ τῆς ἐκλογῆς του (Τ.Α.Η. κῶδ. 11 σ. 12) ὡς διαδεχθεὶς τὸν προαχθέντα

εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου Γεράσιμον τὸν Χιον. Εἰς ἰδικὴν του ἐνέργειαν ὀφείλεται βεβαίως ἡ κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου ἔκδοσις φερμανίου (T.A.H. κῶδ. 12 σ. 370) ἐν ἔτει 1776, διὰ τοῦ ὁποίου περιστέλλονται αὐθαιρέσιαι τῶν Μαλικιανῶν Ἀγασίδων—ἦτοι τῶν ἀγάδων τῶν ἐν τεταλμένω τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐπιβαλλομένων— εἰς βάρος τῶν μονῶν Ἀρχαδίου, Ἀρσανίου καὶ Ρουστίκων, καίτοι ὁ οἰκονομικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ ἐπιστάσια τούτων ἀνήκεν εἰς τὸν μητροπολίτην κύρ Ζαχαρίαν δυνάμει τοῦ εἰς χεῖρας του βερατίου, ὡς ἐπίσης ἡ ἔκδοσις κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἑτέρου φερμανίου (T.A.H. κῶδ. 138 σ. 266) κατοχυροῦντος τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα τοῦ μητροπολίτου ἔναντι τῶν παρεμβάσεων ἰσχυρῶν Τούρκων εἰς προστασίαν τῶν συναπτόντων κωλυομένους γάμους ἔξω τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐξεδόθη τὸ ἐπόμενον ἔτος φερμάνιον (T.A.H. κῶδ. 138 σ. 260) προστατεύον τὸν μητροπολίτην Ζαχαρίαν ἔναντι τῶν αὐθαιρέτως καὶ ἐκβιαστικῶς εἰσπραττομένων δώρων ὑπὸ τῶν διοικητῶν καὶ τοῦ περιβάλλοντός των, ἔξ αἰτίας τῶν ὁποίων οὗτος χρεωθεὶς περιήλθεν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν καὶ ἀφανισμόν, ἀναγκασθεὶς νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως εἰς Κωνσταντινούπολιν.

*) Τὸ προηγηθέν: ἀξιῶσι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποκαταστάσεως νέου ἐπισκόπου εἰς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ὑπόδειξιν ὀρισμένου προσώπου (πβλ. σημ. 2 προηγουμένου ἐγγράφου).

4.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου Β' πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸ λοιπὸν χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς Ἐπισκοπῆς Ἱερᾶς, δι' οὗ ἐλέγχεται ἀφ' ἑνὸς ἢ ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἐπισκόπου καὶ κεχωρισμένως τοῦ γάμου τέλεσις ἄρραβῶνος, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἀνάρμοστος διαγωγή καὶ πλεονεξία κληρικῶν τινῶν. (Ἀπρίλιος τοῦ 1777).

*Αριθ. Χειρ. Μ.Η. 34. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,54×0,44 μ. μὲ τμήσεις ὀρθογωνίας ἐκατέρωθεν τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου. Καλὴ κατάστασις διατηρήσεως. Ὅπισθεν: σοφρόνιος καὶ δύο δυσξύμβλητοι μονογραφαίαι.

† Σωφρόνιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Ἱερᾶς, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ· καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, χρήσιμοι προεσιῶτες, καὶ γέροντες, καὶ | λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, τέκνα ἐν κ(υρίῳ) ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θ(εο)ῦ. καὶ παρ' ἡμῶν· | εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις: Πᾶσαν κακίαν παράβασίν τε καὶ ἀθέτησιν τῶν Ἱερῶν νόμων καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας, ὑφ' οἰουδήτινος Ἱερωμένου τολμωμένην προσώπου | κολάζεσθαι δίκαιον ἐν πῇ τῶν Ἱερέων ὁμηγύρει· οἵτινες ὀφείλουσι ἀναγκαίως πολιτεύε-

σθαι κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἱερατικῆς αὐτῶν τάξεως, καὶ φυλάττειν τοὺς ὅρους καὶ | κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ παραβλάπτηται τὸ Ἱερόν τῆς ἐκκλησίας σύστημα· ἀλλὰ καὶ τὰς ὀπωσδήποτε φθασάσας ἀτόπους συνηθείας ἐν τισὶ τῶν παροικιῶν ἐναντίον τῶν | νόμων, ἀναιρέπεσθαι χρεῶν, ἵνα μὴ διὰ τῆς κακῆς συνηθείας τὰ Ἱερά καὶ θεῖα χλευάζεται διὰ τῶν συμβαινουσῶν ἐκ ταύτης παρανομιῶν.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἀνηνέχθη | καὶ ἐδηλοποιήθη ἡμῖν* ὅτι μερικοὶ τῶν αὐτόθι Ἱερέων ἀμαθεῖς ὄντες καὶ ἀδόκιμοι εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ νομικὰς διατάξεις, τολμῶσιν ἄνευ ἀρχιερατικῆς ἀδείας, καὶ ἐκτελοῦσι | τοὺς τυχόντας ἀρδραβῶνας τῶν γαμικῶν συναλλαγμάτων δι' Ἱερολογίας, χωρὶς πρότερον νὰ ἐρωτήσωσι τὴν ἀρχιερωσύνην σου, καὶ νὰ λάβωσι τὴν ἀδειαν κατὰ τὴν νενο | μισμένην ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, καὶ οὕτω νὰ ἐκτελέσωσι τὸ μυστήριον τῆς Ἱερολογίας· ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄτακτον αὐτῶν τόλμημα καὶ ἐκτέλεσιν τῆς Ἱερολογίας συμβαίνουσιν | ἄτοπα πολλὰ καὶ διάφορα μεταξὺ τῶν ἀρδραβωνιζομένων διὰ τῆς ἀκωλύτου καὶ ἀνεμποδίστου εἰσόδου καὶ ἐξόδου τῶν νέων εἰς τὸ ὄσπῆτιον τῆς μνηστῆς, προφάσει τῆς ἐπικρατησάσης | ὀλεθροῦ συνηθείας τῆς ἐκτελέσεως τῆς Ἱερολογίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς κεκωλυμένα ἀπὸ τῶν νόμων συνοικέσια ἐκτελοῦσι τὴν Ἱερολογίαν ἀμαθῶς, καὶ παρανομιῶν ἐργάται καθίστανται, | αἷτιον δὲ τούτων ἡ ἀμάθεια καὶ ἀπαιδευσία αὐτῶν, καὶ τὸ μὴ ἐρωτᾶν πρότερον τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερέα, καὶ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ τὴν ἀδειαν μετὰ τῆς προγεγεννημένης ἀκριβοῦς | ἐξετάσεως τῶν κεκωλυμένων καὶ ἀκωλύτων συνοικεσιῶν. * Ἄλλοι δὲ πάλιν τῶν Ἱερέων περὶ τὰ θεῖα ἀνευλαβῶς διακείμενοι, κυλίνονται ὁσημέραι εἰς τὸν βόρβορον τῆς | μέθης, καὶ μυρίας ἀταξίας ἀπαδούσας τῇ Ἱερατικῇ αὐτῶν καταστάσει πράττουσι, τολμῶντες πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑβρίζειν ἀνυποστόλως καὶ ἀναιδῶς τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, καὶ | ἀτιμάζειν ἐν οὐ δέοντι καθάπτόμενοι τῆς τιμῆς αὐτῶν οἱ πάντολμοι, οὕτω ὑπὸ τῆς σατανικῆς μέθης ὠθούμενοι, καὶ κακὸν ἀπωλείας παράδειγμα τοῖς εὐσεβέσι προσκείμενοι. | * Ἄλλοι δὲ τούτοις ὅμοιοι ὑποστηρίζουσιν ἑαυτοὺς εἰς ἐξωτερικὰ πρόσωπα* ὑπὸ αἰσχροκερδίας νικῶμενοι, καὶ οὐ μόνον τὸ κανονικὸν αὐτῶν ἐτήσιον φιλότιμον τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως | κατακρατοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἐνορίας αὐτῶν κανονικὰ ἀρχιερατικὰ δικαιώματα ἐτήσια πλεονεκτικῶς ἀρπάζουσι, καὶ ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐμποιοῦσι τῇ θεοφιλίᾳ σου | ὑποκειμένη εἰς τοσοῦτον ὄγκον χρέους. Οἷτινες Ἱερεῖς συμβουλευθέντες πολλάκις παρὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, καὶ νουθετηθέντες παρ' ὁμοίων τε καὶ καταμόνας | καὶ τελευταῖον ἐπιτιμηθέντες ἀποχὴν ποιήσασθαι τῶν τοιούτων αὐτῶν τολμημάτων, καὶ παρανομημάτων, οὐδόλως ὑπήκουσαν καταφρονήσαντες τὰς

ἀρχιερατικὰς αὐτῆς | παραινέσεις καὶ διδασκαλίας, ἀλλὰ πολιτεύονται ἀτάκτως, καὶ παρορῶσι τοὺς ὅρους τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν· καὶ ἰδίᾳ αὐτονομία συγκροτοῦντες τὰς Ἱερολογίας, καὶ τὰ παράνομα συνοικέσια, | καὶ τῷ βορβόρῳ τῆς μέθης, καὶ τῆς πλεονεξίας ἐγκαλινδούμενοι πολλῶν σκανδάλων καὶ ταραχῶν μεταξὺ τῆς θεοφιλίας σου καὶ τῶν χριστιανῶν παραίτιοι γίνονται. Διὰ τοῦτο ἔγνωμεν κοινῇ | συνοδικῇ διαγνώσει κολάσαι τὴν ἀκάθεκτον αὐτῶν ὁρμὴν εἰς τὰ τοιαῦτα παρανομήματα διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ γράμματος. Καὶ γράφοντες ἀποφαι | νόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὅστις καὶ ὁποῖος τῶν ἐν τῇ ἐπι | σκοπῇ ταύτῃ Ἱερέων ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τολμήσῃ ἐκτελέσαι ἄνευ ἀδείας τῆς θεοφιλίας σου, τοῦ πν(ευματι)κοῦ αὐτοῦ ποιμένος, Ἱερολογίαν ἐν καιρῷ ἀρῶνα, χωρὶς νὰ ἐπιτελῆται παρὰ πόδας | τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, ἢ φωραθῇ μεθύων καὶ ὑβρίζων τοὺς χριστιανούς ἀνυποστόλως, ἢ ὑπὸ τῆς πλεονεξίας νικώμενος ἀπέρχεται εἰς ἐξωτερικὰς αὐλὰς, ἢ κατακρατήσῃ κανονικὰ φιλότιμα | τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐνοριακὰ αὐτοῦ δικαιώματα, ὁ τοιοῦτος ὡς καταφρονητῆς τῶν ὅρων καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ Ἱερατικοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ ὡς ἐμπαίζων καὶ χλευάζων τὰ θεῖα | καὶ περιφρονῶν τὸ Ἱερατικὸν τάγμα ἀργὸς μένη πάσης Ἱεροπραξίας, καὶ ἐστερημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐνοριακοῦ δικαιώματος. παρ' οὐδενὶ συμφορούμενος | ἢ συλλειτουργοῦμενος, ἢ εἰσόδημα ἐκκλησιαστικὸν παρεχόμενος. Ἴνα δὲ ἀνατραπῇ τέλος ἢ συνήθεια τῆς Ἱερολογίας, καὶ ἵνα ἐκτελῆται ὡς εἴθισται ἐν τῷ καιρῷ τῶν γάμων | μόνον, ἀποφασίζομεν συνοδικῶς, ὅτι μηδεὶς ἀρῶνα γένηται τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ δι' Ἱερέως, καὶ ἐκφωνήσεως τῶν ἐν τῷ εὐχολογίῳ Ἱερῶν εὐχῶν, ἀλλ' ὅταν | γίνωνται αἱ συνήθειαι συμφωνίαι τῶν γαμικῶν συναλλαγμάτων, καὶ δεῖ συγκροτηθῆναι ἀρῶνα, τότε οἱ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς τῶν μνηστευθησομένων νὰ ἐκτελῶσιν τὸν ἀρῶνα | ἀπλῶς διὰ ψιλῶν συμφώνων, καὶ τῶν συνηθισμένων δοσιμάτων ἑκατέρου πρὸς ἑκάτερον μέρος, καὶ οὐχὶ διὰ μέσου Ἱερέως· καὶ ὁ τοιοῦτος διὰ ψιλῶν συμφώνων ἀρῶνα συγκρο | τῆται καὶ ἄνευ ἀδείας τοῦ ἀρχιερέως. Ὅταν δὲ θελήσωσιν ἀμέσως καὶ χωρὶς παραδρομῆν καιροῦ ἐλθεῖν εἰς γάμου κοινωνίαν τὰ μνηστευθέντα πρόσωπα, ἢ τὰ μὴ | μνηστευθέντα τότε ὁ μέλων ἐκτελέσαι τὸ μυστήριον τοῦ γάμου Ἱερεὺς νὰ προσέρχεται εἰς τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερέα, νὰ λαμβάνῃ ἐγγράφως τὴν ἀδειαν τῆς ἐκτελέσεως | τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, προσηγυσαμένης τῆς κανονικῆς ἐξετάσεως καὶ παρατηρήσεως τῶν νόμων, ἵνα | μὴ συμβαίνοσι παράνομα συνοικέσια. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα τολμή-

σας Ἱερεῦς, ὁ | τοιοῦτος νὰ παιδεύηται ἀπροκριματίστως παρὰ τῆς σῆς
θεσφιλίας ὡς καταφρονητῆς τῶν νόμων, καὶ τῆς συνοδικῆς ἡμῶν ἐπι-
ταγῆς καὶ ἀποφάσεως. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως | καὶ μὴ ἄλ-
λως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν : Ὡ ἐν ἔτει
σ(ωτη)ρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἑβδόμῳ : Ὡ

Ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ, ἰνδ(ικτιῶν)ος ; ιης : -

† ὁ Ἐφέσου Μελέτιος

† ὁ Κορίνθου Γαβριήλ

† ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος

† ὁ Βιζύης Γεράσιμος

† ὁ Νικομηδείας Μελέτιος

† ὁ Ναυπλίου Μελέτιος

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ :

1) Ὁ Σωφρόνιος ὁ Β' ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ 1774 μέχρι 1780 (Γ ε δ ε ῶ ν ,
Π.Π. σ. 664).

2) Πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ Φιλοθέου, περὶ οὗ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγρά-
φῳ, ἀφοῦ ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ ἔγγράφων τοῦ 1777 καὶ 1780 (πβλ. Τ ω μ α -
δ ἄ κ η , αὐτ. σ. 148) ἐξηκολούθει ἀρχιερατεύων ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Τερᾶς.

3) Ἐκ τῶν ἀκολουθούντων καθίσταται προφινὲς ὅτι ἡ κατάστασις « ἄ ν η -
ν ἔ χ θ η κ α ἰ ἔ δ η λ ο π ο ἰ ἦ θ η » ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἀρχιερέως, ὅστις εἰς μά-
την διὰ νουθεσιῶν καὶ ἐπιτιμήσεων προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τάξιν τοὺς
παρεκτρεπομένους κληρικούς, τῶν ὁποίων ἡ συμπεριφορὰ καὶ προσωπικῶς εἰς
αὐτὸν ἦτο ἐπιζήμιος (πβλ. κατωτέρω).

4) Τοῦ ἀρραβῶνος θεωρουμένου ὡς προσταδίου τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου,
ἡ ἱερολογία τούτου κεχωρισμένως τῆς τελέσεως τοῦ γάμου κατὰ τὰς ἐκκλησια-
στικὰς διατάξεις ἦτο ἀπηγορευμένη. Ἡ παροχὴ ὅθεν τῆς ἐπισκοπικῆς ἀδείας
ἀφῶρα τὴν τέλεσιν συγχρόνως ἀρραβῶνος καὶ γάμου καὶ κατ' ἀκολουθίαν
προϋπέθετε ἐξέτασιν τοῦ κεκωλυμένου ἢ μὴ τοῦ συνοικεσίου. Οὕτω προελαμ-
βάνοντο τὰ ἐνταῦθα ὡς ἄτοπα καταδικαζόμενα : ἡ τέλεσις κεκωλυμένων συνοι-
κεσιῶν καὶ ἡ δημιουργία ἀτόπων σχέσεων μετὰ τῶν μνηστευομένων ὑπὸ τὴν
σκέπην τῆς ἱερολογίας.

5) Ὡς ἐξωτερικὰ πρόσωπα νοοῦνται βεβαίως οἱ ἰσχυροὶ ὀθωμανοὶ πρὸς οὓς
κατέφευγον, ἐνίοτε δωροδοκοῦντες, τινὲς τῶν ἱερωμένων, ἵνα ἀποφύγουν τὴν
καταβολὴν εἰς τὸν ἀρχιερέα τῶν καθιερωμένων δικαιωμάτων καὶ τὰς ἐκ τού-
του τυχόν ἐπιβαλλομένας ποινάς. Κατωτέρω χρησιμοποιεῖται ἡ ἔκφρασις : εἰς
ἐξωτερικὰς αὐλάς.

5.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γαβριήλ Δ' ἰ
πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὰς μονὰς τῆς Ἐπισκοπῆς Κνωσοῦ πρὸς
ἀναγνώρισιν ὑπ' αὐτῶν τοῦ κατασταθέντος νέου Ἐπισκόπου Φι-
λοθέου, ὅστις θὰ ἀσκήσῃ ἔλεγχον τῆς διαχειρίσεως τῶν μονῶν.
(Ἀπρίλιος τοῦ 1781).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 75. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,42×0,37

μ. με τμήσεις ὀρθογωνίας ἐκατέρωθεν τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου καὶ περὶ τὸ μέσον τῶν ὑπογραφῶν. Διατήρησις ἱκανοποιητική. *Οπισθεν: μονογραφία δυσξύμβλητος ὁμοία τῆς τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου καὶ ἡ λ. ἐσημειώθη.

† Γαβριήλ, ἐλέω Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς κνωσσοῦ, καὶ δσιώτατοι πατέρες τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ Ἱερῶν, καὶ | σεβασμίων ἐνοριακῶν μοναστηρίων τῆς κυριαελεύσεως, τῆς Ἱερουσαλήμ, τῶν σαβατιανῶν, παλιανῆς, καὶ | τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος γεωργίου γοργολαγίνι², χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ θ(εο)ῦ. Ἐπειδὴ ἔρχεται | ἤδη εἰς τὰ αὐτόθι ὁ γνήσιος νόμιμος, καὶ κανονικὸς ἀρχιερεὺς ὑμῶν θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος κνωσσοῦ ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός, καὶ συλλειτουργὸς κύριε φιλόθεος³, ὅστις κατὰ τοὺς θείους, καὶ Ἱερούς νόμους, καὶ κανόνας, καὶ κατὰ τὸ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὑψηλὸν βασιλικὸν προσκυνητὸν μπεράτιον ὑ | πάρχει κύριος, δεσπότης, καὶ ἐξουσιαστὴς καὶ τῶν μοναστηρίων τούτων μετὰ πάντων τῶν κτημάτων, καὶ ἀφιερῶ | μάτων αὐτῶν, ἔχων τελείαν ἄδειαν παιδεύειν τε κατὰ νόμους, καὶ σωφρονίζειν τοὺς ἀτάκτους, καὶ ἀπειθεῖς, | καὶ ἡγουμένους ἐναποκαθιστᾶν τοὺς ἀξιούς, καὶ ἀρμοδίους πρὸς βελτίωσιν τῶν μοναστηρίων τούτων, καὶ τοὺς λο | γαριασμοὺς τῶν ἐσόδων, καὶ ἐξόδων αὐτῶν ἀνερευνᾶν, καὶ θεωρεῖν⁴, διὰ τοῦτο γράφοντες ἀποφαινό | μεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῶν | ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, Ἴνα ἀφ' οὗ σὺν θεῷ ἡ αὐτοῦ θεοφιλία κατενοδωθῆ ἔις τὰ αὐτόθι, | ἅπαντα τὰ εἰρημένα μοναστήρια, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἡγούμενοι, καὶ λοιποὶ πατέρες γνωρίζοντες αὐτὸν δε | σπότην, καὶ ἐξουσιαστὴν ὑμῶν νόμιμον, καὶ κανονικόν, δώσετε πρὸς τὴν αὐτοῦ θεοφιλίαν διὰ καθαρῶν κα | ταστίχων ἀκριβῆ λογαριασμὸν περὶ τῶν ἐσόδων, καὶ ἐξόδων τῶν μοναστηρίων τούτων ἄνευ τινὸς ἀντιλογίας, ἢ | ἀναβολῆς καιροῦ, καὶ προφάσεως⁵, τοῦτο δὲ φυλάττειτε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ δίδητε λογαριασμὸν πρὸς τὴν αὐτοῦ | θεοφιλίαν, ὅποταν ἤθελεν ἀπαιτήσῃ. ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν ἡγουμένων, ἢ πατέρων δυστροπήσῃ περὶ τὴν ἀ | πόδοσιν τοῦ εἰρημένου λογαριασμοῦ, καὶ οὐ θέλήσῃ ἀποδοῦναι αὐτὸν πρὸς τὸν εἰρημένον κανονικὸν ὑμῶν ἀρχιε | ρέα, ἢ φανῆ παρακατέχων, καὶ μὴ ἀποπληρῶν μοναστηριακὸν τι δικαίωμα, οἱ τοιοῦτοι πάντες ἀργοὶ μέ | νωσι τότε νῦν ἔχον πάσης Ἱεροπραγίας, καὶ ἐστερημένοι παντὸς μοναστηριακοῦ εἰσοδήματος, ἢ δι | καιώματος, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτοῖς, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ εἰσόδημα μοναστηριακὸν | πολὺ, ἢ ὀλίγον αὐτοῖς παρασχεῖν, ἐξ ἀποφάσεως : ἡ ἀψπαφ ; ἡ

Ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ . ἰνδ(ικτιῶνος)ς . ἰδης : -
 † ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος † ὁ Σμύρνης Προκόπιος
 † ὁ Νικομηδείας Μελέτιος † ὁ Χριστιανουπόλεως Ἱερεμίας
 † ὁ Τορνόβου Καλλίνικος (;) † ὁ Βιζύης Γεράσιμος
 † ὁ Προύσης Θεόφιλος (;)

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Ὁ Γαβριήλ Δ' ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 1780 μέχρι τοῦ 1785 (Γεδεών, Π.Π. σ. 666).

²⁾ Διὰ τὸ ζήτημα τῆς μετατροπῆς τῶν ἐν Κρήτῃ Μονῶν ἀπὸ σταυροπηγιακῶν εἰς ἐνοριακὰς πβλ. Ξανθοῦ διδου, Ἐγγραφα Χρυσοπηγῆς, <Χριστ. Κρήτη> Β' σ. 229. Ἐπὶ μητροπολίτου Ζαχαρίου, ὅτε καὶ τὸ παρὸν ἔγγραφον ἐξεδόθη, ἅπαντα τὰ σταυροπηγιακὰ μοναστήρια καὶ χωρία Κρήτης εἶχον διὰ δευτέραν φορὰν μετατραπῆ, διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1769 ἐκδοθέντος σιγίλλου τοῦ Πατριάρχου Θεοδοσίου, εἰς ἐνοριακὰ. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων μονῶν, πλὴν ἴσως τῆς Παλιανῆς, δὲν γνωρίζομεν ἂν ὑπῆρξάν ποτε σταυροπηγιακαί. Αἱ μοναὶ αὗται εἶναι καὶ σήμερον γνωσταὶ ὑπὸ τὰ αὐτὰ ὀνόματα, ἀλλὰ εἶναι διαλελυμέναι ἐκτὸς τῆς Παλιανῆς καὶ τῶν Σαββατιανῶν.

³⁾ Διὰ τοῦ ἐπισκόπου Φιλοθέου συμπληροῦται τὸ μεταξὺ τῶν δύο Γερασίων ὑπάρχον χάσμα διαδοχῆς, περὶ οὗ πβλ. Τομαδάκη, αὐτ. σ. 135 σημ. 4. Τὸ ἔγγραφον παρέχει ὡς χρόνον ἀνόδου του εἰς τὸν θρόνον τὸ ἔτος 1781, προσδιορίζον ἀκριβέστερον τὴν ἔλευσίν του εἰς Κρήτην—«ἔρχεται ἤδη εἰς τὰ αὐτόθι»—κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον.

⁴⁾ Ἡ εὐρεία ἐν τῷ ἔγγραφῳ διαγραφομένη ἐξουσία περὶ τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν μονῶν ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1870, ὅτε ἐξεδόθη ὁ Νέος Διοργανισμὸς τῶν ἐν Κρήτῃ Ἱερῶν Μονῶν, δι' οὗ ὁ ἔλεγχος τῆς διαχείρισεως μετεβιβάσθη εἰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς. Ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ ἐντεῦθεν ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 276 Καταστατικοῦ Νόμου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας.

⁵⁾ Ὁ ἐν τῷ ἀγγελτηρίῳ τῆς ἐνθρονίσεως διεξοδικὸς λόγος περὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισεως καὶ τῆς ἠθικῆς τάξεως τῶν μονῶν ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κρατοῦσαν ἔκρυθμον καὶ ἀνώμαλον κατάστασιν ἐν αὐταῖς, τῆς ὁποίας χαρακτηριστικὸν παράδειγμα παρέχεται ἐν τῷ ἀκολουθῶν δημοσιευμένῳ ἔγγραφῳ τῆς καθαιρέσεως τοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου.

6.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γαβριήλ Δ' πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἐπισκοπῆς Κνωσοῦ, πρᾶξις καθαιρέσεως ἱερομονάχου τινὸς Ἀθανασίου ὡς καταχραστοῦ τῶν μονῶν Ἱερουσαλήμ καὶ Ἐλεούσης. (Ἀπρίλιος τοῦ 1781).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 38. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,43×0,40 μ. ἄνευ τμήσεων. Φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα πτύξεως καὶ κηλίδες. Ὅπισθεν μονογραφία δυσξύμβλητος ὁμοία τῆς τῶν προηγουμένων ἔγγραφων καὶ ἡ λ. δσημειώθη.

† Γαβριήλ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε κνωσσοῦ ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐ | λαβέστατοι Ἱερεῖς, χρήσιμοι γέροντες, καὶ προεστῶτες τῆς ἐπαρχίας ταύτης, χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ Θ(εο)ῦ. | νόμοι μὲν κεῖνται θεῖοι καὶ Ἱεροὶ τὴν τῶν μοναστηριακῶν, καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐκποίησιν | σαφῶς ἀπαγορεύοντες, καὶ τὰ μετὰ τούτων ἀφιερῶματα, καὶ κτήματα ἀνεκποίητα παρακατέχοντες¹, καὶ τοὺς ἐκ | ποιούντίας τι τούτων, καὶ ἀφαιροῦντας παιδείαις, καὶ τιμωρίαις ταῖς προσηκούσαις καθυποβάλλοντες, ἔγνωμεν δὲ | καὶ ἐβεβαιώθημεν παρὰ ἀξιοπίστων προσώπων, ὅτι ὁ αὐτόθι Ἱερομόναχος Ἀθανάσιος² φύσεως ὦν πονηρῶς, καὶ | κακότροπος περὶ μέθας τε καὶ κραιπάλας ὀσημέραι ἔχων, καὶ μυρία τὰ ἀπάδοντα τοῦ Ἱερατικοῦ ἐπαγγέλματος | κακουργῶν, πρόσκομμα καὶ κακίας παράδειγμα τοῖς λοιποῖς καθίσταται. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἡγουμενίας δραξά | μενος δύο αὐτόθι Ἱερῶν, καὶ σεβασμίων μοναστηρίων ἐνοριακῶν, πρῶτον μὲν τοῦ ἐπονομαζομένου τῆς Ἱερου | σαλήμ, ἥδη δὲ τοῦ λεγομένου τῆς ἐλεούσης³, οὕτω κατεχρήσατο τοῖς μοναστηριακοῖς πράγμασιν ὁ ἀσυνείδητος | ὥστε μονονουχὶ πάντα τὰ εἰσοδήματα, καὶ πράγματα αὐτῶν εἰς ἰδίας αὐτοῦ ἡδυπαθείας, καὶ τρυφᾶς ἀ | σῶτως πάνυ κατηνάλωσεν ἐκφορήσας, καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον κατέστησε | καὶ τὰ δύο ταῦτα Ἱερά μοναστήρια, ὥστε κινδυνεύειν ἄρδην ἀφανισθῆναι, διὸ καὶ ἔγνωμεν καθαιρέ | σει παντελεῖ τῆς ἡγουμενίας, καὶ τῆς Ἱερωσύνης αὐτὸν καθυποβαλεῖν⁴. | ὁθεν γράφοντες ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀπο | φαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγα | πητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, Ἴνα ὁ ρηθεὶς κακοῖερομόναχος ἀθανάσιος, ὡς ἄσωτος | καὶ παράνομος, καὶ τῶν ῥηθέντων μοναστηρίων καταλυτῆς, καὶ ὅλως ἀνάξιος τοῦ Ἱερατεύειν θεῷ, καθῆ | ρημένος ὑπάρχη τοῦ τῆς ἡγουμενίας ἀξιώματος, καὶ πάσης Ἱερατικῆς ἐνεργείας, καὶ τάξεως, καὶ ἔκπτωτος | τοῦ Ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ ἀπόβλητος, καὶ γεγυμνωμένος τῆς θείας χάριτος, καὶ ἐστερημένος παντὸς | μοναστηριακοῦ εἰσοδήματος, καὶ δικαιώματος, καὶ μηδεὶς συμφορέση αὐτῷ, ἢ συλλειτουργήση, ἢ τὴν ἀ | νίερον αὐτοῦ δεξιὰν ἀσπάσηται, ἢ ὡς Ἱερομόναχον τιμήση, ἢ εἰσόδημα μοναστηριακὸν πολὺ, ἢ ὀλίγον | αὐτῷ παράσχη. οὕτω γενέσθω, ἐξ ἀποφάσεως : *ω αψπαω*.

Ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ ἐν δ(ικτιῶν)ος ἰδης :
 † ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος † ὁ Σμύρνης Προκόπιος
 † ὁ Νικομηδείας Μελέτιος † ὁ Χριστιανουπόλεως Ἱερεμίας
 † ὁ Τορνόβου Καλλίνικος (;) † ὁ Βιζύης Γεράσιμος
 † ὁ Προύσης Φιλόθεος (;)

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1) Παρακατέχοντες: κατοχυροῦντες. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς λέξεως ἀσφαλῆς, ἂν καὶ τὸ ἥμισυ ταύτης παρέχεται διωρθωμένον. Ἡ κυρία σημασία τοῦ ῥ.: κατέχω, παρεμποδίζω.

2) Ὁ ἱερομόναχος οὗτος εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν.

3) Τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως ἡγουμένων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου καταφαίνεται—«καὶ ἡγουμένους ἐναποκαθιστᾶν τοὺς ἀξίους καὶ ἁρμοδίους πρὸς βελτίωσιν τῶν μοναστηρίων τούτων»—εἶχεν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ αὐθαίρετος δὲ κατάληψις τῆς ἡγουμενείας δύο μάλιστα μονῶν ἦτο ἡ πρώτη σοβαρὰ παρανομία τοῦ Ἀθανασίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν ἡ κατάχρησις καὶ διασπάθισις τῆς περιουσίας τούτων καὶ ὁ ἐν ἀσωτεία βίος.

4) Ἡ ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας καὶ τῆς ἱερωσύνης καθαιρέσις δὲν συνεπήγετο ἀναγκαίως τὴν ἀπώλειαν τῆς μοναχικῆς ιδιότητος καὶ ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν συνεχείᾳ λεγομένων ὁ κακοῖερομόναχος Ἀθανάσιος παρέμεινεν εἰς τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν.

7.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γαβριήλ Δ' πρὸς τὸν μητροπολίτην, τὸν κληρὸν καὶ ἄρχοντας τῆς Ἐπισκοπῆς Κνωσοῦ, ἐπιτίμιον κατὰ τῶν διαρπασάντων πράγματα ἢ χρήματα ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου Κνωσοῦ Γερασίμου. (Ἀπρίλιος τοῦ 1781).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 37. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,31×0,44 μ. ἄνευ τμήσεων. Φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα πτύξεως. Ὅπισθεν: 1781 καὶ μονογραφία δυσξύμβλητος ὁμοία τῆς τῶν προηγουμένων ἐγγράφων.

† Γαβριήλ, ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολίτα κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, καὶ θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε κνωσοῦ, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, καὶ γέροντες χρήσιμοι καὶ προεσιῶτες τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. ἡ εὐσεβία καὶ ἡ αἰκατερίνα αἱ θυγατέρες τοῦ ποτὲ Ἰωάννου, καὶ ἀνεψιαὶ καὶ κληρονόμοι τοῦ πρὸς πατρὸς Θεοῦ αὐτῶν μακαρίτου ἐπισκόπου κνωσοῦ γερασίμου¹, ἀνήγγειλαν ἡμῖν, καὶ τὸ παρὸν ἐζήτησαν ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν ἀρπασάντων καὶ κρυπτόντων ἄσπρα ἢ πράγματα ἐκ τῆς περιουσίας ἐκείνου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν ἐπισκόπου κνωσοῦ, καὶ εἰς φανέρωσιν καὶ μαρτυρίαν ἀληθείας. Τούτου χάριν, εἰ οὕτως ἔχει, γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὅσοι καὶ ὅποιοι χριστιανοὶ ἄνδρες, ἢ γυναῖκες, νέοι, ἢ γέροντες, Ἱερωμένοι, ἢ λαϊκοί, εἴτε ἐκ τῶν παρευρεθέντων ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου ἐκείνου, εἴτε ἄλλοι τινὲς ὁποιασοῦν τάξεως τε

καὶ καταστάσεως, εὐκαιρίαν εὐρόντες, ἤρπασαν, καὶ κατέκρουσαν | ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ θανόντος θείου αὐτῶν γερασίμου ἐπισκόπου κνωσσοῦ ἢ ἄσπρα, ἢ ῥουχικὰ φορέ | ματα, ἢ ἀσημικά, ἢ ἄλλα τινα ὀποιου-
τινοσοῦν εἶδους καὶ ὕλης πράγματα ἐκείνου, ἂν μὴ, φοβηθέντες τὸν | θεὸν, φανερώσωσι ταῦτα πάντα εἰς μέσον, καὶ μὴ ἀποδώσιν ἐκεῖνα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ πρὸς ταύτας τὰς ἀνε | ψιὰς καὶ κατὰ νόμους κληρονόμους ἐκείνου, ἀλλὰ πλεονεξία νικώμενοι, κρύψωσι καὶ κατακρατήσωσι πολλὰ | ἢ ὀλίγα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐάσωσιν ἠδικημένας, καὶ ἐστερημένας τοῦ ἀνήκοντος αὐταῖς κληρονομικοῦ δικαίου τὰς | εἰρημέ-
νας ἀνεψιὰς ἐκείνου, αὐτοὶ τε, καὶ οἱ γινώσκοντες τὰ ἄσπρα καὶ πρά-
γματα τοῦ θανόντος θείου αὐτῶν κνωσσοῦ, | καὶ τοὺς ἀρπάσαντας, καὶ ἔχοντας ἐκεῖνα, ἂν μὴ ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ ἀφιλοπροσώπως μαρτυ-
ρήσωσι πᾶσαν τὴν περὶ | τούτων ἀλήθειαν διὰ τὸ δίκαιον, ὁμοῦ ἀφω-
ρισμένοι εἶησαν ἀπὸ θεοῦ, καὶ κατηραμένοι, καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ μετὰ | θάνατον ἄλυτοι, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθείησαν, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς, κληρονομήσειαν τὴν λέπραν τοῦ γιεζῆ, | καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα, καὶ εἶησαν στένοντες, καὶ τρέμοντες ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ Κάϊν, καὶ προκοπὴν μήποτε ἴδοιεν | ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, ἔχοντας καὶ τὰς ἀρὰς πάντων τῶν ὀσίων καὶ θεοφόρων πατέρων. Προφανῶς δὲ ἐλεγχόμενοι | οἱ κατακρατοῦντες ἄσπρα, ἢ πράγματα τοῦ θείου αὐτῶν κνωσσοῦ, καὶ ἀδικοῦντες αὐτάς, ὑπάρχωσι καὶ ἔξω τῆς τοῦ | Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας, ἕως οὗ ποιήσωσιν ὡς γράφομεν : *υ* *αψπα* : -

Ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ . ἰνδ (ικτιῶν) ος ἰδης :-

† ὁ Τορνόβου Καλλίνικος (;)	† ὁ Φιλόθεος (;)
† ὁ Σμύρνης Προκόπιος	† ὁ Αὐλοποτάμου Καλλίνικος ²
† ὁ Χριστιανουπόλεως Ἱερεμίας	ὡς Ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου
† ὁ Βιζύης Γεράσιμος	Κρήτης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Περὶ τοῦ ἐπισκόπου τούτου πβλ. *Τω μα δάκη*, αὐτ. 135. Ἡ ἐνταῦθα μνεία τοῦ Γερασίμου ὡς προφάτως θανόντος καὶ βεβαίως προκατόχου τοῦ Φιλοθέου φέρει ὡς ἔσχατον ἔτος τῆς ἀρχιερατείας του τὸ 1781. Αἱ ἀνεψιαὶ τούτου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν Ἰωάννης εἶναι ἀλλαχόθεν ἄγνωστοι.

²⁾ Διὰ τοῦ ἐπισκόπου Αὐλοποτάμου Καλλινίκου, ὅστις δέον νὰ μὴ συγχέεται πρὸς τὸν ὁμώνυμον ἐπίσκοπον (Νικολετάκην) τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς (1832-1838), συμπληροῦται τὸ μεταξὺ Παρθενίου καὶ Γεδεῶν κενὸν (μαρτυρίαι ἐλλείπουν ἀπὸ τὸ 1779 περίπου μέχρι τοῦ 1820 : πβλ. *Τω μα δάκη*, αὐτ. σ. 139).

† Ο ΛΑΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ
ΕΥΜΕΝΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΑΚΗΣ